

Η Ανάλυση ως μια Πειραματική Πρακτική

Αυτή η συλλογή κειμένων ασχολείται με την ανάλυση ως συστατική διαδικασία της εθνογραφικής εργασίας. Πιάνει το νήμα από εκεί που οι περισσότερες συζητήσεις για την εθνογραφία ως μια μορφή παραγωγής γνώσης σταματούν: από το σημείο που καλούμαστε να προσδιορίσουμε τον τρόπο με τον οποίο κάνουμε ανάλυση. Αν ανάλυση είναι η πρακτική της εμπύθισης του ερευνητή στο εθνογραφικό υλικό για να το μετατρέψει σε γνώσεις που δεν είναι αυτόματα προφανείς, τότε πώς ακριβώς συντελείται αυτή η αλχημική διαδικασία; Οι συντελεστές σε αυτό το βιβλίο απαντούν σε αυτό το ερώτημα υιοθετώντας εξ ολοκλήρου μια εθνογραφική προσέγγιση. Εξετάζουν τις δικές τους αναλυτικές πρακτικές και τα συνήθη σχήματα σκέψης, για να προτείνουν εννοιολογικές και πρακτικές ιδέες για την ανάλυση ως μια πρακτική που εκτυλίσσεται σε συγκεκριμένα κοινωνικά, υλικά και πολιτικά πλαίσια. Δηλαδή, αντί να αναπτύξουν μια γενική συζήτηση για την ανάλυση ως μια αφηρημένη κατηγορία σκέψης, κάθε κεφάλαιο ασχολείται με την ανάλυση ως έναν συγκεκριμένο τρόπο δράσης, παραθέτοντας τα ακριβή βήματα ενός συγκεκριμένου αναλυτικού πειράματος. Για να το θέσουμε διαφορετικά, καθένας από τους συνεργάτες θεωρητικοποιεί τη διαδικασία της ανάλυσης επιτελώντας την. Το αποτέλεσμα είναι κάτι παραπλήσιο ενός οδηγού, ένα εγχειρίδιο για τον αναγνώστη για να δανειστεί σχήματα σκέψης που μπορούν να προσαρμοστούν και να γίνουν δικά του.

Σε αυτή την εισαγωγή πλαισιώνουμε τα αναλυτικά πειράματα των συνεργατών του βιβλίου παρουσιάζοντας την ξεχωριστή προσέγγιση που ακολουθεί αυτή συλλογή. Ξεκινώντας, ας σκεφτούμε μια γνώριμη (αλλά υποθετική) φιγούρα: μια εθνογράφος. Μελετά προσεκτικά το υλικό της έρευνάς της για άλλη μια φορά. Αμέσως βυθίζεται στους κόσμους για τους οποίους θέλει να μάθει περισσότερα και στους κόσμους από τους οποίους διεξάγει την έρευνά της. Αυτοί οι διαφορετικοί κόσμοι ενδέχεται να επικαλύπτονται γεωγραφικά ή και όχι. Σκέφτεται μαζί με διάφορους συνεργάτες: φίλους, συνομιλητές, συγγραφείς, προγόνους, συμβούλους. Εξετάζει αρχεία ήχου, σημειώσεις, αναμνήσεις, ιστορίες, αντικείμενα που βρέθηκαν και κατασκευάστηκαν. Ενεργοποιεί κατηγορίες που έχει κληρονομήσει: συγγένεια, θρησκεία,

τεχνολογία, νόμος, ενσωμάτωση, αποικιοκρατία, εδαφικότητα. Υιοθετεί άλλες κατηγορίες: βιοπολιτική, κεφάλαιο, cyborg, φυσιοπολιτισμοί, διακυβέρνηση, πληθυντικά γίγνεσθαι, ριζώμα. Επιπλέον, τα τελευταία δέκα χρόνια, η εθνογράφος μας έχει έρθει σε επαφή με νέα εθνογραφικά εργαστήρια, στούντιο και εργαστήρια συνεργασίας όπου πληθαίνουν οι πειραματισμοί με τα μέσα, το αφηγηματικό είδος και τη δημιουργία νέων κοινών. Και όμως, μέσα σε όλο αυτόν τον πλούτο των πηγών, εξακολουθεί να αναζητά κάτι που παραμένει ατίθασο και συχνά καταρρέει μέσα σε προϋπάρχουσες θεωρητικές έννοιες: μια σαφή εκδοχή της αναλυτικής πρακτικής.

Η εθνογράφος μας επιδιώκει μια μορφή ανάλυσης που δημιουργεί ένα άνοιγμα για να κατανοήσει κάτι που δεν μπορεί να αντιληφθεί πλήρως, παρά το γεγονός ότι έχει μια φευγαλέα αίσθηση της παρουσίας του. Κατά τη διάρκεια της εκπαίδευσής της, λίγη συζήτηση έγινε σε σχέση με το πώς θα δημιουργούσαν και θα χειριζόντουσαν αυτό το αναλυτικό άνοιγμα. Αυτή έμαθε να ενεργοποιεί κατηγορίες όπως η κλίμακα, ο χρόνος, η διαδικασία, και οι σχέσεις, για να δημιουργήσει μια θεωρητική παράλλαξη ή μια πρόκληση (Ballesterio 2015). Έμαθε τεχνικές για τη λήψη συνεντεύξεων, την καταγραφή σημειώσεων, την κωδικοποίηση, την κατηγοριοποίηση και τα δεδομένα οπτικοποίησης (LeCompte και Schensul 1999 – Bernard 2006 – Lave 2011). Έμαθε επίσης να σκέφτεται τη συναισθηματική δύναμη των λογοτεχνικών κινήσεων και των ποιητικών αδειών (MacGranahan 2020· Pandian και McLean 2017). Αλλά το άνοιγμα που επιδιώκει είναι άπιαστο. Είναι δύσκολο να το εντοπίσει κανείς, επειδή μπορεί να αναδυθεί σε οποιαδήποτε φάση της ερευνητικής διαδικασίας και μπορεί να πάρει ποικίλες μορφές. Καθ' όλη τη διάρκεια της εκπαίδευσης της υποθετικής μας εθνογράφου, της έλεγαν ότι ένα τέτοιο αναλυτικό άνοιγμα θα μπορούσε να εμφανιστεί τυχαία, να προκύψει αφότου περνούσε πολύ χρόνο κοιτάζοντας την κενή σελίδα, να ανακύψει σε συζητήσεις με συναδέλφους, να τη συγκλονίσει στο πεδίο ή να αποκαλυφθεί μέσα από τις επαναλαμβανόμενες καταγραφές των σημειώσεων της και της επανασυγγραφής τού αφηγήματός της. Επιπλέον, για να δημιουργήσει το εν λόγω άνοιγμα, μπορεί ακόμη και να χρειαστεί να «επιστρέψει» στο πεδίο για να διεξάγει συμπληρωματική έρευνα. Έχει επίσης ακούσει πολλούς εθνογράφους να επαινούν την όμορφη γραφή, διακρίνοντας μια εγγενή τάση: αν έχεις λογοτεχνική ικανότητα, η αναλυτική δεξιότητα ακολουθεί.

Η υποθετική μας εθνογράφος ενδέχεται να παρατηρήσει ότι αυτές οι ερμηνείες της ανάλυσης μπορούν να οδηγήσουν σε μια διπλή και αντιφατική μυστικοποίηση. Από τη μία πλευρά, μπορούν να μετατρέψουν την ανάλυση σε μια αιθέρια διαδικασία που βασίζεται σε μια δημιουργική και συν-αισθηματική σπίθα, που γίνεται σαφής μόνο μέσω της τέχνης της γραφής, και που δεν μπορεί ποτέ να συστηματοποιηθεί χωρίς να εξαντληθεί. Από την άλλη, μπορούν να μετατρέψουν την ανάλυση σε μια μηχανική διαδικασία που ισοπεδώνει τον πλούτο των εθνογραφικών μας συναντήσεων, δημιουργώντας έναν διαχωρισμό υποκειμένου-αντικειμένου μέσα από πρακτικές αποτύπωση, επιμερισμού και τεμαχισμού (Holbraad et al. 2018, 19). Αυτό το

βιβλίο αμφισβητεί και τις δύο εκδοχές μυστικοποίησης και δεν θεωρεί ότι η ανάλυση πρέπει να είναι μια αχαλίνωτη δημιουργική διαδικασία ή μια βίαιη μηχανιστική διαδικασία. Αντίθετα, υποστηρίζουμε ότι η ανάλυση είναι μια δημιουργική και οργανωμένη διαδικασία παραγωγής ιδεών. Είναι μια διαδικασία που μπορεί να δίνει απόλυτα χώρο στην επινοητική σκέψη, ενώ την ίδια στιγμή βασίζεται στέρεα σε μια διακριτή κατανόηση της εμπειρίας που είναι εξ ολοκλήρου εθνογραφική. Στη δική μας θεώρηση, η ανάλυση είναι μια πρακτική με την οποία μπορούμε να αυξήσουμε την εννοιολογική δημιουργικότητα και τις σχεσιακές δεσμεύσεις που βρίσκονται στον πυρήνα της εθνογραφίας στις καλύτερες εκδοχές της. Επομένως, ο σκοπός αυτού του βιβλίου είναι να μας κατευθύνει να επιτελέσουμε αυτή τη μορφή ανάλυσης με έναν τρόπο που θα μας επιτρέψει να παραμείνουμε σταθερά συνδεδεμένοι με τη δημιουργική και εφευρετική πλευρά της εθνογραφικής παραγωγής γνώσης. Στόχος μας είναι να αρνηθούμε να μαρκάρουμε την ανάλυση ως κάτι που είναι, στην καλύτερη περίπτωση, απροσπλάστο, λαμβάνοντας χώρα στο παρασκήνιο τη στιγμή που ασχολείστε με άλλα πράγματα, και στη χειρότερη περίπτωση, μια βίαιη επιβολή της ηγεμονικής σκέψης. Απεναντίας, οι συγγραφείς αυτής της συλλογής προσεγγίζουν την ανάλυση ως μια διαδικασία που συνεπάγεται προσεκτική και μελετημένη τεχνική. Αυτή η διαδικασία ταυτίζεται με τις εμπειρίες της επιτόπιας έρευνας, τις διαπροσωπικές σχέσεις, τις θεσμικές και οργανωτικές ρυθμίσεις, και τις υλικές, ιστορικές, και εννοιολογικές υποδομές, από τις οποίες εξαρτώνται όλες οι έρευνες.

ΞΕΚΛΕΙΔΩΝΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ

Καθώς θα διατρέχετε τα κεφάλαια αυτής της συλλογής, θα διαπιστώσετε ότι οι συντελεστές δρουν βάσει της υπόθεσης ότι η ανάλυση είναι μια άσκηση αναζήτησης μιας απρόσμενης γνώσης· κάτι που δεν θα μπορούσε να προβλεφθεί με τις υπάρχουσες κατηγορίες και που, παρ' όλα αυτά, βασίζεται σε αυτές. Συλλογικά, οι συντελεστές αντιλαμβάνονται την ανάλυση ως ένα μέσο για να προσεγγίσουμε κάτι που βρίσκεται πέρα από το «προβλέψιμο και το αβέβαιο» και εδράζει στον «χώρο της υπερβολής, λέγοντας μας περισσότερα από όσα ξέραμε να ρωτήσουμε» (McGranahan 2018, 7). Αυτό δεν υποδηλώνει ότι η ανάλυση αφορά πάντα την επιδίωξη του πρωτοφανούς. Σημαίνει, ωστόσο, ότι η ανάλυση αναζητά τρόπους να αντιληφθεί αυτό που φαίνεται να ενυπάρχει στα υλικά και τις σχέσεις κάποιου/ας, αλλά δεν μπορεί να εκφραστεί ακριβώς ως τέτοιο. Με αυτή την έννοια, η εθνογραφική ανάλυση έχει πολλά κοινά με αυτό που ο Νιγηριανός ποιητής Ben Okri (1997) αναφέρει ως την επιτάχυνση του αγνώστου. Η Jane Guyer (2013) επεξεργάζεται την έννοια της επιτάχυνσης του Okri, σημειώνοντας ότι δεν αναφέρεται στην ταχύτητα, αλλά μάλλον σε κάτι άλλο, στη ζωογόνηση ενός αγνώστου, σηματοδοτώντας την παρουσία του με το να του αποδίδει μια αναγνωρίσιμη υπόσταση. Η Veena Das (2018) χρησιμοποιεί τη γλώσσα των εννοιών και την παραγωγή ανθρωπολογικών κειμένων για να επισημάνει κάτι παραπλήσιο. Παρατηρεί ότι η εθνογραφική ανάλυση ευδοκιμεί, όταν επεξερ-

γαζόμαστε «ενικές έννοιες [...] των οποίων ο τρόπος γενίκευσης διαφέρει από αυτόν της σύγκρισης μεταξύ διαφορετικών αντικειμένων ή περιπτώσεων» (10). Μια ενική έννοια δεν έχει σημασία επειδή απεικονίζει μια τυποποιημένη σειρά, για παράδειγμα, ένα νέο εθνογραφικό παράδειγμα τελετουργιών ενηλικίωσης, ανθρώπινων – μη-ανθρώπινων σχέσεων, ή αποικιοκρατίας εποίκων. Αντίθετα, η δύναμη της ενικότητας έγκειται στον τρόπο με τον οποίο η εθνογραφία ζωντανεύει μια έννοια, ενσαρκώνοντας (Das 2018, 10) και εδραιώνοντάς την με έναν διαφορετικό τρόπο από ότι ήταν πριν. Με αυτή την έννοια, «αυτό που μετράει ως εμπειρικό [στην παραγωγή εθνογραφικής γνώσης] φέρει ήδη το αποτύπωμα της έννοιας» (11), και, ταυτόχρονα, αυτό που είναι εννοιολογικό αποκτά ζωή και ύπαρξη μέσω της εμπειρικής τροφοδότησης των εθνογραφικών σχέσεων. Έτσι, η εθνογραφική ανάλυση στην καλύτερη περίπτωση αφυπνίζει τη σκέψη και τις έννοιες μέσω ενός τύπου ενικότητας που δεν μπορεί να αναχθεί σε ένα παράδειγμα ή σε μία περίπτωση μιας προκαθορισμένης κατηγορίας.

Αυτή η έννοια της ανάλυσης ως διαδικασίας ζωογόνησης των εννοιών πλαισιώνει ένα αναγκαίο ερώτημα που οι εθνογράφοι της ανθρωπολογίας δεν συζητούν συχνά: Με ποιες συγκεκριμένες διαδικασίες ή συνήθη σχήματα σκέψης συμβαίνει αυτή η επιτάχυνση, η ζωογόνηση ή το άνοιγμα; Εάν η ανάλυση είναι μια συγκεκριμένη διαδικασία που διευρύνει τις ιδέες μας, θα έπρεπε να τη βλέπουμε να λαμβάνει χώρα σε συγκεκριμένους χρόνους και τόπους και με συγκεκριμένα μέσα (π.χ. συγγραφή, διεξαγωγή επιτόπιας έρευνας, τήρηση πρωτοκόλλων, αναδιοργάνωση υλικών). Συγκεκριμένα, αυτή η ζωογόνηση εκτυλίσσεται σε μια κατάσταση εμπύθισης που αποφέρει ένα εθνογραφικό αποτέλεσμα (Strathern 1999). Εμπύθιση στους κόσμους που θέλουμε να κατανοήσουμε και εμπύθιση στην πράξη της παραγωγής γνώσης, με όλα τα εργαλεία που κληρονομήσαμε (Helmreich 2007) και τις πολιτικές εμπλοκές και επιπτώσεις. Όμως, η εμπύθιση μπορεί εύκολα να γίνει πνιγμός, αν δεν γίνεται με σωματική και θεωρητική δεξιοτέχνη. Δεν είναι ασυνήθιστο για τους εθνογράφους να αισθανθούν κάποια στιγμή ότι πνίγονται από το πλούσιο και εκτεταμένο εύρος των εθνογραφικών σχέσεων που η εργασία μας ενεργοποιεί. Κάθε ένα από τα κεφάλαια αυτού του βιβλίου προσφέρει έναν χειροπιαστό τρόπο ώστε να μείνουμε στην παραγωγική εμπύθιση αντί να πνιγούμε.

Μαζί με την επιτόπια έρευνα, τη θεωρία, τη συγγραφή και τη μέθοδο, η ανάλυση αποτελεί μέρος ενός σημασιολογικού νέφους που προσανατολίζει τον ερευνητικό σχεδιασμό, την έρευνα πεδίου και τη σύνθεση αφηγήσεων. Η αναγκαιότητα ή η αδυναμία καθορισμού διαχωριστικών γραμμών μεταξύ αυτών των εννοιών ιστορικά έχει προκαλέσει βαθιές διανοητικές συζητήσεις.¹ Σε αυτό το βιβλίο δεν εστιάζουμε σε αυτού του είδους την καθιέρωση ορίων για πολυάριθμους λόγους. Πρώτον, οι συντελεστές προέρχονται από ποικίλες διανοητικές παραδόσεις και θα τοποθετούσαν αυτές τις έννοιες και τα όριά τους σε διαφορετικούς σχηματισμούς, σύμφωνα με τις δικές τους επιστημικές δεσμεύσεις. Επομένως, η παρουσίαση μιας ενοποιημένης θεωρίας για το τι είναι η ανάλυση και πού τοποθετείται σε σχέση με τη μέθοδο ή τη

γραφή, θα συνεπαγόταν ένα είδος ομοιογένειας που δεν αποτυπώνει επαρκώς την πλούσια ποικιλομορφία που αναδεικνύει αυτή η συλλογή. Ένας άλλος λόγος για τον οποίο αποφεύγουμε την οριοθέτηση είναι ότι ασχολούμαστε συνειδητά με την ανάλυση ως μια ιστορικά συγκεκριμένη άσκηση που διοχετεύει την προσοχή μας ώστε να συλλάβουμε κάτι στον κόσμο, το οποίο αρχικά μοιάζει άπιαστο. Δεν προσεγγίζουμε την ανάλυση ως μια αφηρημένη κατηγορία που χρειάζεται ορισμό, αλλά την αντιλαμβανόμαστε ως μια ιστορικά και υλικά θεμελιωμένη πρακτική. Συνεπώς, σχεδιάσαμε το βιβλίο έτσι ώστε κάθε κεφάλαιο να ζωντανεύει την έννοια της ανάλυσης μέσα από τη ενικότητα της συγκεκριμένης ιστορικής μορφής που αποδίδει ο συγγραφέας στην αναλυτική πρακτική. Ως αποτέλεσμα, βάζουμε εντός παρένθεσης αυτό που για ορισμένους είναι το σημείο από το οποίο έπρεπε να ξεκινήσουμε: το ερώτημα τι είναι η ανάλυση. Αντί να θέσουμε το ερώτημα «τι είναι η ανάλυση», αυτό το βιβλίο ασχολείται με το ερώτημα «πώς είναι η ανάλυση» και προσφέρει δεκαεννέα απαντήσεις.

Τελικά, το ερώτημα «πώς είναι η ανάλυση» αντί για το «τι είναι η ανάλυση» μάς αποτρέπει από το να αναγάγουμε την αναλυτική πρακτική σε ένα μεταβατικό στάδιο μεταξύ της έρευνας πεδίου και της θεωρίας, κάτι με το οποίο πρέπει να ξεμπερδύσουμε γρήγορα, απλώς ένα σημείο διέλευσης πριν κατασταλάξουμε σε ένα εμπειρικό εύρημα ή μια κατηγορία. Αυτή η φούρια να θεωρήσουμε την ανάλυση ενδιάμεσο σταθμό τροφοδοτεί την επιθυμία να παραχθούν γνώσεις που κινούνται γρήγορα, συνήθως με τη μορφή μιας έννοιας ή ενός επιχειρήματος, ούτως ώστε να μπορούν να «εφαρμοστούν» σε άλλες περιπτώσεις. Μέσω νομιναλιστικών κατηγοριών ή δηλωτικών προτάσεων, αυτές οι γνώσεις υπόσχονται να μετακινούνται ανεμπόδιστα μεταξύ των πλαισίων και των αναγνωστών, χάνοντας στην πορεία την αναζωογονητική δύναμη της ενικότητάς τους. Καθένα από τα κεφάλαια αυτής της συλλογής επεκτείνει τη διάρκεια της ανάλυσης μέσω συγκεκριμένων πειραμάτων, τα οποία έχουν σχεδιαστεί με τέτοιο τρόπο ώστε να αξιοποιήσουν την εθνογραφική ζωντάνια, να ζωογονήσουν την εννοιολογική δεινότητα και να ανοίξουν τον χώρο για αυτό που δεν θα μπορούσε να προβλεφθεί. Αυτά τα πειράματα ανοίγουν χώρο ώστε να καλλιεργηθεί η απίστευτη δύναμη των μορφών εθνογραφικής γνώσης και ταυτόχρονα ασπάζονται τις διαπροσωπικές δεσμεύσεις της ερευνητικής μας πρακτικής ως εγγενείς της αναλυτικής της δύναμης.

Ο ΧΩΡΟΧΡΟΝΟΣ ΤΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ

Πιθανόν να σκεφτούμε ότι για να «δημιουργηθεί χώρος» για αυτού του είδους την αναλυτική ενικότητα είναι απαραίτητο να «δημιουργηθεί χρόνος», δηλαδή να βρεθούν οι ώρες στο πρόγραμμα. Αλλά το να δημιουργηθεί χώρος δεν σημαίνει απαραίτητα την προσθήκη επιπλέον ωρών στην εργάσιμη μέρα ή περισσότερων ημερών στον προγραμματισμό της έρευνας. Εμείς οι ίδιοι ως εθνογράφοι γνωρίζουμε πολύ καλά τις πιέσεις του νεοφιλελεύθερου πανεπιστημίου ή τις απαιτήσεις για γρήγορη

γνώση που εφαρμόζονται εκτός αυτού. Επιπλέον, η πανδημία SARS-Cov2 που ξεκίνησε το 2020 για άλλη μια φορά αποκάλυψε έντονα τις έμφυλες, ταξικές και φυλετικές συνθήκες που δομούν όχι μόνο τις κοινωνικές σχέσεις αλλά και την ακαδημαϊκή έρευνα σε παγκόσμιο επίπεδο. Παρ' όλα αυτά, δεν υποστηρίζουμε την επιστροφή σε κάποια εξιδανικευμένη εποχή, όπου η σκέψη υποτίθεται ότι ήταν μια εγγενώς αργή και εξισωτική πρακτική. Αυτό που προτείνουμε είναι μια σειρά από τεχνικές, οι οποίες, μέσω πειραμάτων που δημιουργούν ένα ξεχωριστό χωροχρόνο, θα βοηθήσουν να διαμορφωθούν οι συνθήκες για την ζωογόνηση των αναλυτικών ιδεών. Ένα παράδειγμα θα μπορούσε να βοηθήσει να γίνει κατανοητό το θέμα μας.

Ας σκεφτούμε την ευρέως γνωστή έννοια της «εκθάμβωσης»¹, την οποία διατύπωσε η Marilyn Strathern (1999) πριν από είκοσι χρόνια, για να περιγράψει τη συνθήκη να σε συνεπαίρνει μια εικόνα από το πεδίο σε τέτοιο βαθμό που να μην καταφέρνεις να την ξεχάσεις. Η έννοια τού να βρίσκεσαι «υπό καθεστώς εκθάμβωσης» είναι ευρέως διαδεδομένη και πολλές/οί παραπέμπουν σε αυτήν για να αποτυπώσουν αυτές τις δυνατές στιγμές όπου η εθνογραφική έρευνα μάς φέρνει αντιμέτωπες με κάτι που αιχμαλωτίζει τη φαντασία μας, με μια κατάσταση μέσα στην οποία εγκλωβιζόμαστε στα δίκτυα ενός άλλου κόσμου (Wagner 2001, Corsin Jimenez και Nahum-Claudel 2019). Παρόλο που αυτή η έννοια έγινε ευρέως αποδεκτή, όταν η «εκθάμβωση» μεταφυτεύεται σε ένα άλλο εθνογραφικό πλαίσιο, κάτι χάνεται. Η εκθάμβωση ήταν μια ξεχωριστή αντίδραση σε μια συγκεκριμένη εθνογραφική συνάντηση – δεν προοριζόταν να γίνει μια αφηρημένη έννοια που αποκόπτεται και επανεντάσσεται, σα να μπορεί να μεταφυτευτεί ανεμπόδιστα σε οποιοδήποτε εθνογραφικό πλαίσιο. Για τη Strathern, η έννοια της εκθάμβωσης ήταν ένας τρόπος να αναστείλει τον έλεγχο που ασκούν τα θεωρητικά μοντέλα της εθνογράφου, φρενάροντας ό,τι ήδη ήξερε και ό,τι πίστευε ότι θα αποτελούσε το αντικείμενο της προσοχής της, αντιμέτωπη με ένα συναπάντημα, το οποίο καλείτο να κατανοήσει με τους δικούς του όρους. Η ιδέα του να είσαι εκθαμβωμένος/ος προσφέρει έναν χωροχρόνο για τη σωματική εργασία της ανάλυσης που ακολουθεί – τα καθήκοντα της οργάνωσης των συνεντεύξεων, της δημιουργίας των καρτών ευρετηρίασης, της κατασκευής βινιетών. Αυτό το είδος εργασίας αναστέλλει το σκεπτόμενο σώμα, επιβραδύνει τις σκέψεις που ορμούν, προκειμένου να κατατάξουν το συναπάντημα σε προϋπάρχουσες κατηγορίες. Όπως σημειώνει η Strathern, η εκθάμβωση οδήγησε σε παύση, προκειμένου να αντιμετωπίσει το πρόβλημα που δεν είναι άλλο από το ότι «με το που απορρίπτει κανείς μια θεωρία, αμέσως εισβάλλει ορμητικά μια άλλη».² [Αυτό είναι το πρόβλημα]: ότι ποτέ το κεφάλι μας δεν είναι άδαιο από σκέψεις. Πάντα υπάρχει κάτι με το οποίο γεμίζει, έστω κι αν αυτό είναι η κοινή λογική». Τελικά, με το να δημιουργήσει κανείς αυτόν τον αναστελλόμενο αναλυτικό χωροχρόνο μπορεί να επισπεύσει αυτήν την αίσθηση της εμβύ-

1. ΣτΕ: Η επιλογή να αποδοθεί το *dazzle* ως εκθάμβωση προήλθε από την ποιητική συλλογή της Κικής Δημουλά «Ενός λεπτού μαζι»

θισης, η οποία θα του επιτρέψει να πλησιάσει την εθνογραφική γνώση που διαφεύγει, να επιταχύνει τη διαφωτιστική επεξήγηση της διαδικασίας παραγωγής νοήματος.

Αυτός ο συλλογικός τόμος θέτει αυτήν την έννοια του υπό αναστολή χωροχρόνου στο επίκεντρο της συστηματοποιημένης, αλλά ακατάστατης αναλυτικής εργασίας. Αυτό προϋποθέτει το να αφοσιωθεί κανείς σε μια χειροτεχνική ανάλυσηⁱⁱ, σε συνάφεια με την ελληνική έννοια της «τέχνης». Σε αυτήν τη θεώρηση, η ανάλυση είναι μια πρακτική όπου σώματα, εργαλεία, θεωρίες, χρέη, παράξενα πράγματα και καθήκοντα συγκλίνουν γύρω από την επιθυμία να καταστήσουν κάτι παρόν, να το φέρουν στη ζωή.

Αυτή η πρακτική βασίζεται σε εργαλεία προηγμένης τεχνολογίας, αλλά και εργαλεία βασικά: μπορεί να υλοποιηθεί με κάρτες ευρετηρίασης, με λογισμικό οπτικοποίησης των δεδομένων, με χειρόγραφα σημειώματα και δορυφορικές εικόνες. Είναι αδιαμφισβήτητο, ωστόσο, ότι μια χειροτεχνική ανάλυση δεν επινοείται από το πουθενά, ούτε πρόκειται για μια επιφανειακή αναπαραγωγή όσων ήδη γνωρίζουμε. Δεν μπορεί να απλοποιηθεί στην ανάπτυξη καλύτερων δεξιοτήτων παρατήρησης, τεχνικών συλλογής λεπτομερών δεδομένων ή αφηρημένων ιδεών που είναι περισσότερο ακριβείς. Ούτε αρκεί η συγγραφή ανακλητικών κειμένων. Δεν έχει να κάνει με την προκαταβολική επιλογή ενός/μιας θεωρητικού ή με τον ισχυρισμό περί μη ύπαρξης θεωρητικών προτιμήσεων. Η ανάλυση προκύπτει στο σημείο τομής πολλών από τα παραπάνω και σύμφωνα με τα συγκεκριμένα προβλήματα και ερωτήματα που επίκεινται.

Οι συμβολές σε αυτό το βιβλίο ενσωματώνουν αυτή την ιδέα της χειροτεχνικής ανάλυσης και τη μεταφράζουν σε μια σειρά από τεχνικές που στοχεύουν στη δημιουργία αναστολής, στην επέκταση του χωροχρόνου της ανάλυσης. Κάθε μία από τις τεχνικές που θα συναντήσεις είναι ένα πείραμα για να απορήσεις, μια διαδικασία που εξαρτάται από μια «ορισμένη διάρκεια, έτσι ώστε η αμφιβολία και η σύγχυση να διαρκέσουν αρκετά για να επιτρέψουν ποιοτικά άλματα και αντιφάσεις στη δημιουργία των νοημάτων μας» (Ballesterio 2019, 32). Αυτού του είδους η απορία είναι δυνατή όταν δημιουργούνται οι συνθήκες για δομημένο παιχνίδι (Fortun 2009). Επιπλέον, αντιλαμβανόμαστε αυτές τις συνθήκες ως τρόπους να «παραμείνουμε με τη δυσκολία» (Haraway 2016) και να δώσουμε στις αναλυτικές μας κινήσεις μια εγκάρσια κατεύθυνση (Helmreich 2009). Πρόκειται για δυναμικές συνθήκες για την ανεύρεση συνοδών εννοιών (Winthereik 2019), την αποδοχή ανεπιθύμητων επέκεινα ζώων (Murphy 2017β), και για πειραματισμούς με προκλητικές μορφές του εμπειρισμού (Rutherford 2012). Κάθε τεχνική προσφέρει μια ευκαιρία να συν-μοχθήσουμε (De la Cadena 2015) με όσα μοιράζονται οι συνάδελφοι-ισσες και οι συνομιλητές-ήτριες μαζί μας.

---

ii. ΣτΕ: με τον όρο 'χειροτεχνική ανάλυση' αποδώσαμε τη διατύπωση *analysis-as-craft*

ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΣΕ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΣΥΝΤΡΟΦΙΚΟΤΗΤΑΣ

Καλούμε τους αναγνώστες να σκεφτούν αυτόν τον τόμο ως ένα συνοδό/σύντροφοⁱⁱⁱ για την ανάλυση. Ένα κείμενο τέτοιου είδους τοποθετείται κάπου μεταξύ εγχειριδίου και οδηγού, και αυτή η συλλογή πληροί αυτή την έννοια του όρου. Δημιουργήθηκε με το σκεπτικό ότι θα αποτελέσει μια πηγή, στην οποία μπορεί κανείς να στραφεί για συγκεκριμένες προτάσεις σχετικά με το πώς να ξεκινήσει ή να συνεχίσει μια εθνογραφική ανάλυση. Όμως, η συντροφικότητα είναι συνάμα και ένα ιδιαίτερο είδος σχεσιακότητας. Είναι μια μορφή συμπαρουσίας που συνεπάγεται εγγύτητα κατά τη διάρκεια των καλών και των κακών στιγμών. Χωρίς να στερείται ασυμμετριών ή να είναι εντελώς ομαλή, η συντροφικότητα προϋποθέτει επιμονή απέναντι στους κλυδωνισμούς των γεγονότων που κατακλύζουν τη ζωή μας. Αυτό το βιβλίο δημιουργήθηκε μέσα σε αυτό το είδος συντροφικότητας.

Την άνοιξη του 2016 πραγματοποιήσαμε ένα εργαστήριο μέσω του Ethnography Studio (www.ethnographystudio.org) που διευθύνει η Andrea. Το εργαστήριο διερεύνησε τις έννοιες της παρέμβασης και της συνεργασίας μέσω του Skyspace, μιας εγκατάστασης του καλλιτέχνη James Turrell (εικόνα 1) στην πανεπιστημιούπολη του

EIKONA 1 *Twilight Epiphany* (2012), ο James Turrell Skyspace στο Suzanne Deal Booth Centennial Pavilion στο Rice University. Φωτογραφία Florian Holzherr. Ευγενική Προσφορά της Rice Public Art.

iii. ΣτΕ: οι συγγραφείς βασίζονται στην αμφισημία του *companion*, τόσο ως εγχειρίδιο, όσο και ως οδηγός/σύντροφος, διάσταση που τονίζεται από τη χρήση της λέξης *companionship*/συντροφικότητα στον τίτλο της ενότητας.

Πανεπιστημίου Rice³. Είχαμε ήδη συζητήσει τη συνεργασία του Studio με το εργαστήριο ETHOS (<https://ethos.itu.dk/>) στο Πανεπιστήμιο Πληροφορικής (IT) της Κοπεγχάγης, όπου ήταν επικεφαλής η Brit, και αυτή ήταν η πρώτη ευκαιρία για μια κοινή εκδήλωση. Ένας από τους λόγους που επιλέξαμε το Skyspace πηγάζει από αυτό που οι εθνογράφοι μαθαίνουν νωρίς στην πρακτική τους: ότι πρέπει να δουλεύουν με αυτό που υπάρχει. Δεν μπορούν πάντα να προλάβουν ένα θεαματικό γεγονός ή να δημιουργήσουν μια πειραματική εγκατάσταση, ενώ κάνουν έρευνα πεδίου. Το Skyspace προσέφερε την ευκαιρία να πειραματιστούμε σε σχέση με το πώς να σκεφτόμαστε με κάτι που βρισκόταν απλά εκεί, όσο θεαματικό κι αν είναι.

Ως έργο τέχνης, το Skyspace κόβει την ανάσα την αυγή και το σούρουπο, όταν οπτικά εφέ μεταμορφώνουν, ήπια αλλά συνεχόμενα, την οροφή της κατασκευής, αλλάζοντας το χρώμα της και μαζί με αυτό την αντίληψη του επισκέπτη για τον ουρανό που είναι ορατός μέσα από ένα άνοιγμα στο κέντρο της. Το εργαστήριό μας δεν διεξήχθη εκείνες τις ώρες. Ως εκ τούτου, η παραμονή μας στο Skyspace δεν ήταν και ιδιαίτερα συναρπαστική. Όπως σε τόσες πολλές περιπτώσεις στην εθνογραφική έρευνα, τίποτα αξιοσημείωτο δεν φάνηκε να συμβαίνει όσο ήμασταν εκεί. Εμείς –η Andrea, ο Brit και μια ομάδα απόφοιτων– μείναμε μέσα στην εγκατάσταση για περίπου δεκαπέντε λεπτά. Κάποιοι από εμάς καθίσανε στα γρανιτένια παγκάκια που είχαν σχεδιαστεί για να βλέπουν οι θεατές το οπτικό σόου, ενώ άλλοι σκαρφαλώσανε στο δεύτερο επίπεδο. Όλοι προσπαθήσαμε να είμαστε πλήρως παρόντες, όπως θα ήταν οι εθνογράφοι. Αυτό που συλλάβαμε, καθώς εναρμονίζαμε τις αισθήσεις μας με το περιβάλλον, ήταν ο ήχος των μηχανοκίνητων χορτοκοπτικών μηχανημάτων που κινούνταν γύρω από την κατασκευή, οι σειρήνες των ασθενοφόρων που πλησίαζαν με μεγάλη ταχύτητα το ιατρικό κέντρο απέναντι, και οι συζητήσεις μεταξύ των μαθητών από τη σχολή μουσικής που έκοβαν δρόμο μέσω της εγκατάστασης για να φτάσουν εγκαίρως στο μάθημα. Θα απαιτείτο αρκετή διανοητική επεξεργασία προκειμένου να αναδειχθεί από αυτήν την εμπειρία οποιαδήποτε πρωτότυπη ιδέα σε σχέση με την παρέμβαση, τη συνεργασία ή την παρατήρηση (οι λέξεις-κλειδιά στον τίτλο του εργαστηρίου). Και όμως, παρά την έλλειψη εκθάμβωσης, το να βρίσκεσαι εκεί δεν ήταν μια εντελώς επίπεδη εμπειρία. Η φαντασία μας δειλά-δειλά αναζωογονείτο με ενδεχομενικότητες, καθώς εντοπίζαμε κοινά θέματα: τις αισθητικές ποιότητες της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στις ΗΠΑ, τα βάρη της εργασίας στα σώματα των μεταναστών, τη μηχανοκίνητη χορτοκοπτική μηχανή ως τεχνολογική συσκευή, τους ρυθμούς του ήχου και την πρακτική της ακρόασης.

Αφότου τελείωσε το εργαστήριο, κατά τον απολογισμό, η συζήτηση περιστράφηκε σε ερωτήματα που αφορούσαν τον ρόλο που έχουν οι αναλυτικές πρακτικές στην εθνογραφία και στο πώς βοηθούν στο να ξεκλειδώσουμε εθνογραφικές συναντήσεις που (1) δεν αποτελούν περιστάσεις εξαίρεσης, (2) μοιάζουν περισσότερο με ασήμαντα γεγονότα εν αναμονή διευκρινίσεων, και όμως (3) προκαλούν τη φαντασία μας με κάτι που χρειάζεται να αποκρυπτογραφηθεί, ακόμη και αν αυτό δεν μπορεί να εκ-

φραστεί άμεσα. Η σκέψη μας γι' αυτό το είδος εθνογραφικής συνάντησης εμπνεύστηκε από τις φεμινίστριες ερευνήτριες και μελετητές/ήτριες των σπουδών επιστήμης και τεχνολογίας (STS) που μας δίδαξαν ότι ο κόσμος δεν είναι μια επίπεδη ή παθητική οντότητα που διατίθεται προς αναστοχασμό, κατά τη βούληση ενός ασώματου και «αντικειμενικού» ερευνητή (Daston και Galison 1992· Harding 2015· Noble 2016· TallBear 2019). Λαμβάνοντας υπόψη αυτές τις επιστημικές συγγένειες και το γεγονός ότι και οι δυο μας κάναμε εθνογραφική έρευνα πεδίου σε κάτι που θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως μη αξιοσημείωτο περιβάλλον (π.χ. χώροι γραφείων, συναντήσεις, έγγραφα, εργαστήρια), αναρωτηθήκαμε για τις τεχνικές που χρησιμοποιήσαμε για να δημιουργήσουμε την αίσθηση της ιδιαίτερης αναλυτικής ανοιχτότητας που τόσο συχνά βιώσαμε στην εθνογραφική μας εργασία. Καταλήξαμε γρήγορα σε ένα πλούσιο σύνολο πηγών που έχουν δημιουργήσει οι ανθρωπολόγοι για να μιλήσουν για τα τρία ζητήματα που κυριαρχούν στις συζητήσεις για την εθνογραφία: έρευνα πεδίου, θεωρία και γραφή (Clifford και Marcus 1986· Hammersley και Atkinson 1995· Boellstorff et al. 2012· Nielsen και Rapport 2017· Estalella και Criado 2018· Hegel, Cantarella, και Marcus 2019). Και όμως, αναζητούσαμε με λαχτάρα πηγές που στόχευαν στην ανάλυση ως μια πρακτική που δεν εμπίπτει σε γνωστικιστικές ή μηχανιστικές περιοχές, αλλά που μπορεί, παρ' όλα αυτά, να εμπλακεί ως οργανωμένη και μεθοδική διαδικασία.

Στην αναζήτηση αυτών των πηγών, μας εντυπωσίασαν πολλοί εθνογράφοι, οι οποίοι χρησιμοποιούν τη δημιουργικότητά τους για να σχεδιάσουν τεχνικές και να προβούν στο είδος της ανάλυσης που αιχμαλώτισε τη φαντασία μας. Αυτές οι τεχνικές, όμως, παρέμεναν ως επί το πλείστον αδημοσίευτες και δεν κυκλοφορούσαν τόσο ευρέως, όσο οι πηγές για τις ποιοτικές μεθόδους ή την εθνογραφική γραφή. Οι εμπειρίες μας στο Ethnography Studio και στο ETHOS Lab τεκμηριώνουν τα παραπάνω: ενώ είχαμε σχεδιάσει μια σειρά από αναλυτικά πειράματα με τους φοιτητές μας, αυτά δεν είχαν δημοσιευτεί και κυκλοφορούσαν μέσα στα όρια στενών κύκλων. Εκείνη την περίοδο, υπήρχαν δυο εξαιρέσεις που μπορούσαμε να σκεφτούμε: την άσκηση «Ενδόρρηξη»^{iv}, όπως τη σκέφτηκε η Donna Haraway και τη δημιούργησε ο Joe Dumit (2014), και το σύστημα σημειώσεων «Figuring Out Ethnography» της Kim Fortun (2009). Και οι δύο ασκήσεις είχαν πράγματι γίνει ευρέως γνωστές και στην ανθρωπολογία και στις σπουδές επιστημών και τεχνολογίας, καλύπτοντας ένα σημαντικό κενό και αποτελώντας μέρος πολλών μαθημάτων μεθοδολογίας και ερευνητικού σχεδιασμού. Γνωρίζαμε ότι γύρω μας υπήρχαν πολύ περισσότερα αναλυτικά πειράματα σαν αυτά που προαναφέραμε· ένας σημαντικός αριθμός ερευνητών ανέπτυξε αναλυτικές τεχνικές και συνεργασίες με σκοπό να εμπλέξουν εθνογραφικά υλικά με παραγωγικές και ανοιχτές φόρμες. Πολλοί από αυτούς συνδέονταν με την εξάπλωση

^{iv}. ΣτΕ: ενδόρρηξη (implosion) είναι η προς τα μέσα έκρηξη σε αντίθεση από την προς τα έξω έκρηξη (explosion).

κέντρων, εργαστηρίων και στούντιο που εμφανίστηκαν πρόσφατα, παρ' όλα αυτά, όμως, δεν υπήρχαν πηγές, τις οποίες θα μπορούσε κανείς να συμβουλευτεί.

Έτσι προέκυψε αυτό το βιβλίο: από την επιθυμία για ένα συνοδευτικό εγχειρίδιο για τις αναλυτικές πρακτικές, το οποίο διατηρεί τις ανοιχτές και δημιουργικές μορφές σκέψης που μας άρεσαν και συγκεντρώνει πολλές από τις επινοητικές τεχνικές που παρήγαγαν οι εθνογράφοι για να ανακτήσουν την ανάλυση. Απευθυνθήκαμε σε συναδέλφους των οποίων το έργο μάς είχε εμπνεύσει ιδιαίτερα και τους καλέσαμε να συμμετάσχουν στη δημιουργία του εγχειρίδιου/συντρόφου που επιθυμούσαμε. Η πρόσκληση δεν ήταν άνευ όρων. Πρώτον, ζητήσαμε από τους συντελεστές να γράψουν κομμάτια συντομότερα σε έκταση από ένα τυπικό ακαδημαϊκό κείμενο – όχι πάνω από τέσσερις χιλιάδες λέξεις. Τους ζητήσαμε επίσης να συμπεριλάβουν στα κείμενά τους μια περιγραφή ή ένα παράδειγμα για το πώς χρησιμοποίησαν την τεχνική, την οποία δημοσίευσαν⁴. Τα κείμενα έπρεπε να δείχνουν μέσω πράξεων. Και τέλος, ζητήσαμε να συνοψίσουν την τεχνική τους σε ένα σύνολο οδηγιών, κάτι που αποφασίσαμε να ονομάσουμε «πρωτόκολλο ανάλυσης».

ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΑ ΑΝΑΛΥΣΗΣ

Η απόφασή μας να χρησιμοποιήσουμε την έννοια του πρωτοκόλλου ανάλυσης συνδέει αυτή τη συλλογή με την ταραχώδη ιστορία των πειραματικών χώρων σε εργαστήρια και αντίστοιχα περιβάλλοντα (Rheinberger 1997· Latour 1999· Tilley 2011· Kowal, Radin, και Reardon 2013· Davies et al. 2018· Wolfe 2018). Σε εκείνους τους χώρους, το πρωτόκολλο είναι ο λεγόμενος πρακτικός οδηγός του πειραματιστή για τη δημιουργία νέων γνώσεων, ακολουθώντας τυποποιημένα βήματα μέσα από επαναλήψεις. Αλλά αυτή η σύνδεση δεν σημαίνει ότι οι συγγραφείς του παρόντος βιβλίου αναπαράγουν τους όρους που διαμορφώνουν τη χρήση των πρωτοκόλλων σε εκείνες τις συνθήκες. Συγκεκριμένα, θέλαμε να δουλέψουμε με την έννοια του πρωτοκόλλου, παράλληλα, όμως, αρνούμασταν να αναπαράγουμε τις παρακαταθήκες της βίας, του εξορκτισμού και της ουσιοποίησης που φέρει. Ολοκληρώνοντας αυτό το βιβλίο, το πρωτόκολλο έχει γίνει μέρος της καθημερινότητάς μας, καθώς οι κυβερνήσεις βασίζονται σε αυτήν την φόρμα για να χειριστούν τη μεταδοτικότητα και να αναδιαμορφώσουν τις κοινωνικές αλληλεπιδράσεις στους δημόσιους χώρους. Κατά την περίοδο που σχεδιάζαμε αυτό το βιβλίο, κάναμε προσεχτικές κινήσεις, θέλοντας να δημιουργήσουμε απλά, σχεδόν τηλεγραφικά, σύνολα οδηγιών – κάτι σαν συνόψεις ευρύτερων αναλυτικών διαδρομών, οι οποίες πρόσφεραν μια κατεύθυνση, αλλά δεν μπορούσαν ποτέ να θεωρηθούν συνολικές, ολοκληρωτικές. Γνωρίζαμε επίσης ότι το πρωτόκολλο είναι πιθανότατα ένα ανεπαρκές όνομα για αυτό που προσφέρουν οι συγγραφείς. Αποκαλώντας «πρωτόκολλο» μια τεχνική που έχει σχεδιαστεί για να δημιουργήσει αναλυτικές ευκαιρίες, μπορεί εν δυνάμει να δώσει την αίσθηση του κλεισίματος, της αποπλαισιωμένης επανάληψης. Παρ' όλα αυτά, όμως, δεσμευθήκαμε σε αυτήν την έννοια ως έναν τρόπο να δουλέψουμε μέσα από τους περιορισμούς

της για να δείξουμε πώς οι σταθερές δομές παρέχουν χώρο για αυτοσχεδιασμό και ευρηματικότητα.

Καθώς χρησιμοποιούμε την έννοια του πρωτοκόλλου, ταυτοχρόνως αρνούμαστε τη μυθοπλασία της καθαρά πανομοιότυπης αναπαραγωγής, απορρίπτοντας τυχόν συμπαραδηλώσεις του πρωτοκόλλου ως τεχνικής που αποκλείει την παραλλαγή. Αντί μιας πειθαρχημένης μαθηματικής αναγωγής που θα εξασφάλιζε πανομοιότυπα αποτελέσματα, τα πρωτόκολλα που έχουν δημιουργήσει οι συγγραφείς θέτουν συνθήκες για τη δημιουργία αναλυτικού χωροχρόνου. Τα πρωτόκολλα συμβάλλουν στην αναστολή της βιασύνης. Δημιουργούν τις συνθήκες που ανακάμπτουν την παρόρμηση να αποσαφηνίσουμε το ταχύτερο δυνατόν έναν εθνογραφικό γρίφο ή να εντοπίσουμε μια αναξιόπιστη συνάντηση. Το κάνουν αυτό αυξάνοντας την αναλυτική διάρκεια, ζωντανεύοντας τις εθνογραφικές ενικότητες. Τα πρωτόκολλα φέρνουν στο νου μια αίσθηση οργανωμένου αναστοχασμού, η οποία, όπως υποστηρίζουμε, είναι απαραίτητη για να αναπτυχθεί η ατίθαση δημιουργικότητα της εθνογραφικής ανάλυσης. Έτσι, αν και η ιδέα ενός πρωτοκόλλου μπορεί να προκαλέσει καχυποψία, εμείς θέλουμε να διατηρήσουμε αυτή την αίσθηση. Την ανακινούμε για να διερευνήσουμε τη δύναμη της εθνογραφικής σκέψης αναστέλλοντας «εικασίες και δυσπιστία», προκειμένου να επιτρέψουμε να αναδυθούν διαφορετικές διευθετήσεις και δυνατότητες (Chou και Zee 2015). Άλλωστε, η καχυποψία και η αναστολή έχουν πολλά κοινά και δικαιολογούν την από κοινού εξέτασή τους. Οι επείγουσες ανάγκες που αντιμετωπίζουμε απαιτούν αυτού του είδους τη δημιουργικότητα.

Καθώς διατρέχετε αυτό το σύντροφο/αναλυτικό εγχειρίδιο, θα νιώσετε ότι κάποια πρωτόκολλα σας ελκύουν κι άλλα όχι. Μπορεί να αποφασίσετε να πειραματιστείτε με μια τεχνική που δεν φαίνεται να ταιριάζει πολύ καλά με τα δικά σας ερωτήματα, ή, αντίθετα, μπορεί να θελήσετε να επιλέξετε κατευθείαν αυτές που ενστικτωδώς βγάζουν νόημα. Ανεξάρτητα από το πού θα επιλέξετε να ξεκινήσετε, οι τεχνικές και τα πρωτόκολλά τους θα αποτελέσουν ένα σημείο εκκίνησης για να τα προσαρμόσετε δημιουργικά, ανάλογα με τα συγκεκριμένα ερωτήματα που θέτετε. Η δύναμη των τεχνικών που ενσωματώνουν αυτά τα πρωτόκολλα έγκειται στο γεγονός ότι είναι βαθιά διερευνητικές και πειραματικές, ενώ ταυτόχρονα είναι δομημένες και μεθοδικές.

Ταξινομήσαμε τα πρωτόκολλα σε τέσσερις ομάδες με γνώμονα τον τρόπο με τον οποίο τελούν το έργο της αναστολής. Στο μέρος I, θα εντοπίσετε τις τεχνικές που επικεντρώνονται σε μορφές σωματικής εργασίας, αναπαράστασης, ή και στα δύο. Όλα τα κεφάλαια στο μέρος II αφορούν τον χειρισμό, τη σύγκριση και τον σχεδιασμό φυσικών αντικειμένων. Το μέρος III περιέχει τεχνικές που καθίστανται αποτελεσματικές μέσω υποδομών, ψηφιακών ή άλλων. Και τέλος, στο μέρος IV θα βρείτε τεχνικές που παίζουν με τις ασυμβατότητες και με την (α-)δυνατότητα να τις ξεπεράσουν κατά την ανάλυση. Αντί συμπερασμάτων δύο επίλογοι κλείνουν τη συλλογή. Γραμμένοι από τέσσερις ερευνητές που εκείνη την περίοδο ήταν υποψήφιοι διδάκτορες, οι επίλογοι εντάσσουν τις αναλυτικές τεχνικές στο πλαίσιο της παιδαγωγικής τους πορείας,

όταν δημιουργούσαν για πρώτη φορά τα δικά τους εθνογραφικά έργα. Ο ένας επίλογος ασχολείται με τα κεφάλαια από την οπτική πριν-από-την-έρευνα πεδίου και ο άλλος από την μετά-την-έρευνα πεδίου οπτική. Η συνολική οργάνωση του βιβλίου είναι μια προσωρινή ομαδοποίηση, μια μεταβατική σειρά που δεν εξαντλεί τις τεχνικές, τα κοινά τους σημεία ή τα στοιχεία που τις κάνουν να διαφέρουν. Ελπίζουμε να απολαύσετε το παιχνίδι με τις δυνατότητες που δημιουργεί αυτό το βιβλίο για την ανάλυση. Κάθε κεφάλαιο και το πρωτόκολλό του είναι μια πρόσκληση να καλλιεργήσετε την ενική αναλυτική δύναμη της παραγωγής εθνογραφικής γνώσης. Απευθύνουμε κάθε κεφάλαιο ως μια διαρκή πρόσκληση για ζωογόνηση της ενικότητας της ανάλυσης στη δική σας έρευνα και παιδαγωγική πρακτική.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Στην αμερικανική παράδοση, αυτό αποτελούσε ήδη μια ανησυχία του Boas, ο οποίος από νωρίς αμφισβήτησε τον ρόλο των προϋπαρχουσών κατηγοριών ως μηχανισμών ταξινόμησης, επειδή μετέτρεπαν τα πολιτισμικά χαρακτηριστικά σε μεμονωμένα παραδείγματα, απαλείφοντας την πραγματική τους σημασία, η οποία έπρεπε να αποσαφηνιστεί μέσω της ιστορικής ενσωμάτωσής τους σε συγκεκριμένα πολιτισμικά σύνολα. Έκτοτε, η άρθρωση της εμπειρίας, της μεθόδου, της θεωρίας και της συγγραφής βρέθηκαν στο επίκεντρο των διαμαχών της ανθρωπολογίας σε σχέση με την παραγωγή γνώσης.
2. Marilyn Strathern, προσωπική επικοινωνία, Νοέμβριος 2017.
3. Το εργαστήριο αποτελούνταν από διάφορα μέρη: μια προπαρασκευαστική επίσκεψη στο έργο τέχνης από την Andrea και την Brit, μια σύντομη εισαγωγική παρουσίαση για τους μαθητές, μια ομαδική επίσκεψη των συμμετεχόντων στο εργαστήριο στο Skyspace, και μια συζήτηση στην αίθουσα σεμιναρίων του Τμήματος Ανθρωπολογίας.
4. Υποβάλαμε τους εαυτούς μας στον ίδιο περιορισμό και κρατήσαμε αυτή την εισαγωγή εντός των τεσσάρων χιλιάδων λέξεων.